

EP4A

Get involved in EP4A:
European Partnerships for Apprenticeships

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Projekt br. 572663-EPP-1-2016-1-HR-EPPKA3-SUP-APPREN

Sporazum br. 2016-2017 /001-001-572663-EPP-1-2016-1-HR-EPPKA3-SUP-APPREN

Erasmus+ Ključna aktivnost 3

GET INVOLVED IN EP4A: EUROPEAN PARTNERSHIPS FOR APPRENTICESHIPS

Izveštaj o analizi potreba - Srbija

WP broj:	1
Vrsta dokumenta:	Izveštaj
Broj projektne isporuke:	1.2.4.
Nivo diseminacije:	IN
Uradio/la:	Ivana Marković, Zorica Lešević, Gorana Tanasković
Status dokumenta:	Finalni
Verzija dokumenta:	1
Uključeni partneri:	P4
Broj stranica:	9
Datum:	20.mart 2017.

RINOVA
innovate, create & regenerate

UPITNIK ZA PREDUZETNIKE, MALA I SREDNJA PREDUZEĆA - ANALIZA

Istraživanje u okviru projekta **Uključi se u EP4A: Evropsko partnerstvo za stručnu praksu** je izvršeno u toku februara 2017. u cilju identifikacije potreba preduzetnika, malih i srednjih preduzeća u Raškom i Moravičkom okrugu.

Istraživanje je sprovedeno putem on-line upitnika kojeg su popunjavali preduzetnici, mala i srednja preduzeća sa teritorije Regionalne privredne komore Moravičkog i Raškog upravnog okruga.

Poziv za učešće u ispitivanju je upućen na 93 adrese. Za potrebe ispitivanja kreiran je on-line Google Forms upitnik. Prikupljen je 31 upitnik iz 7 opština (Kraljevo, Vrnjačka Banja, Novi Pazar, Tutin, Čačak, Gornji Milanovac i Lučani).

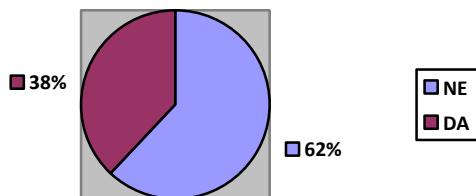
S obzirom da je odziv preko 30%, možemo konstatovati da su privrenici iskazali veliko interesovanje za dato istraživanje, jer je uobičajeni odziv ispod 10%.

Prvi deo upitnika se odnosio na opšte podatke (naziv preduzetnika/preduzeća, adresa, sedište, broj zaposlenih, naziv delatnosti). Drugi deo ankete se odnosio na stavove poslodavaca u vezi praktične nastave i uključivanje u programe praktične nastave.

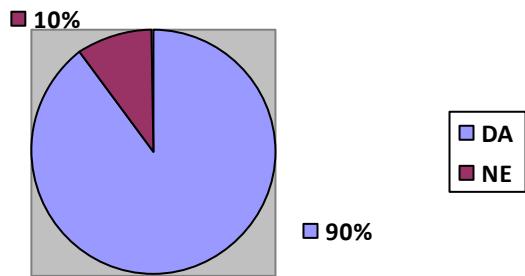
Istraživanjem je obuhvaćen najveći broj preduzeća sa 20-50 zaposlenih (30%), zatim sa 50-250 zaposlenih (26%), sa 10-20 zaposlenih(20%), sa 5-10 zaposlenih(10%) , a najmanji broj sa 1-5 zaposlenih (6%).

Po delatnostima najzastupljeniji je metalski sektor 22,6% zatim tekstilna industrija sa 19,4%, drvna industrija i ostale proizvodne delatnosti sa po 16,1%, proizvodnja hrane i pića 9,7%, dok je uslužna delatnost najmanje zastupljena sa 9%.

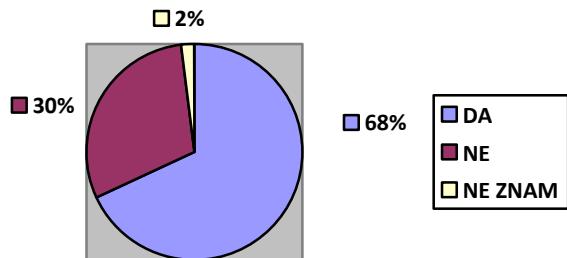
Na pitanje br. 1 „Da li ste učestvovali u programima stručne prakse 62% ispitanih je odgovorilo sa NE, dok je 38% odgovorilo da su učestvovali u programima stručne prakse.

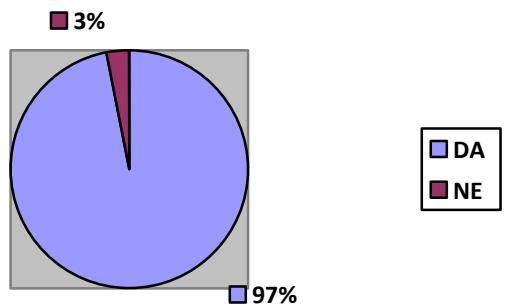
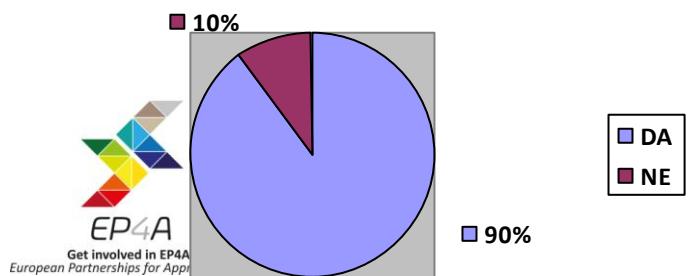
Na pitanje br.2 „Znate li šta je stručna praksa u preduzećima?“, 90% ispitanika je dalo pozitivan odgovor- DA. Ovakav ishod je rezultat sprovođenja praktične nastave u toku 80-tih i 90-tih godina prošlog veka.

Na pitanje br.3 „Smatrate li da program stručne prakse postoji u vašoj državi?“, 68% je odgovorilo sa DA, 30% sa NE ZNAM, a 2% sa NE.

Na pitanje br.4 „Da li bi ste primili učenika na stručnu praksu?“ 97% je odgovorilo sa DA, a samo 3% sa NE. U obrazloženju privrednici su naveli da godinama unazad primaju učenike na stručnu praksu, ali teoretsko znanje koje učenici imaju se znatno razlikuje od praktične nastave. Privrednici ističu značaj praktične nastave za obezbeđivanje kvalitetnog kadra i veruju da će se obezbediti dobri programi sprovođenja stručne prakse. Spremni su da zaposle učenike koji pokažu interesovanje i sposobnost za rad za određeno zanimanje.

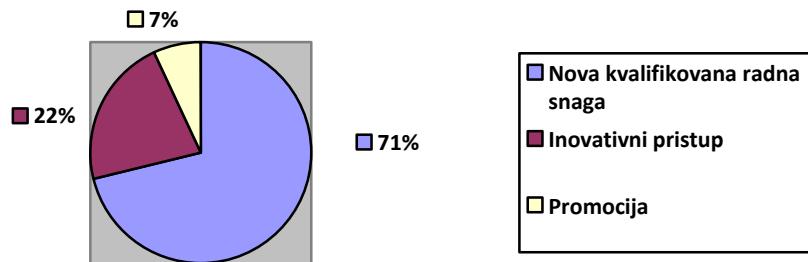

Na pitanje br.5 „Na koliko bi ste procenili vrednost minimalnih troškova u vezi uključivanja u program stručne prakse u preduzećima (na godišnjem nivou)?“ Najveći broj poslodavaca , njih 61% je odgovorilo manje od 24.000 EUR, 11% njih je odgovorilo 24.000-50.000 EUR, dok samo 3% njih smatra da bi minimalni troškovi u vezi uključivanja u program stručne prakse u preduzećima na godišnjem nivou bili preko 50.000 EUR.

Na pitanje br.6 „Imate li saznanja o postojanju nekog oblika finansijske pomoći koja bi Vas motivisala da u svoju radnju, malo ili srednje preduzeće primite učenika na stručnu praksu (državna pomoć, finansijski podsticaji, bankarski krediti s niskim kamatnim stopama za podršku praktikantima)? “ 97% njih je odgovorilo sa NE, dok je 3% njih odgovorilo da su im poznati programi podrške i to programi Nacionalne službe za zapošljavanje.

Na pitanje br.7 „Šta mislite koliko radnji, malih i srednjih preduzeća bi nastavilo da učestvuje u programima (šemama) stručne prakse u preduzećima, duže od 3 godine?“ 32% ispitanika smatra da bi 20-50% njih nastavilo da učestvuje u programima stručne prakse duže od 3 godine, 30% njih je odgovorilo da misle da bi više od 50% njih nastavilo, dok samo 13% smatra da bi manje od 15% MSP nastavilo da učestvuje u u programima (šemama) stručne prakse u preduzećima, duže od 3 godine. Ovakav rezultat ispitivanja ukazuje da je najveći broj ispitanih poslodavaca spremjan da učestvuje u programima stručne prakse na duži period.

Na pitanje br.8 „Šta bi Vas motivisalo da u svoju radnju, malo ili srednje preduzeće primite učenika na stručnu praksu? , 71% ispitanika je odgovorilo- Nova kvalifikovana radna snaga, 22% misli da bi Novi inovativni pristup ih motivisao da prime učenike na praksu, dok 7% smatra da bi kroz angažovanje praktikanata ostvarili bolju promociju.

Pitanje br.9 privrednici su na lestvici od 1 (najmanje važno) do 10 (najvažnije) ocenili koliko je važna podrška programima stručne prakse u preduzećima za budućnost tržišta rada u Srbiji?

- 52% je ocenilo sa maksimalnom ocenom 10
- 12% sa ocenom 9
- 22% sa ocenom 8

Veliki broj ispitanika 86% je pitanje važnosti programa stručne prakse, ocenilo visokom ocenom, što ukazuje da je program stručne prakse veoma značajan za razvoj tržišta rada i dobijanje kvalitetne radne snage u Srbiji.

Zaključak:

I pored toga što većina ispitanih MSP nije učestvovao u programima stručne prakse (62%), većina (97%) bi primilo učenike na stručnu praksu. Privrednici su spremni da zaposle učenike koji pokažu interesovanje i sposobne se za rad za određeno zanimanje kroz programe stručne prakse. Za većinu poslodavaca (71%) bi najviše motivisalo da u svoju radnju, malo ili srednje predužeće prime učenika na stručnu praksu to da će na taj način doći do kvalitetnog kadra. S obzirom da je preko 86% ispitanika, pitanje važnosti programa stručne prakse, ocenilo sa većom ocenom od 8, može se konstatovati da privrednici smatraju da je program stručne prakse veoma značajan za razvoj tržišta rada i dobijanje kvalitetne radne snage u Srbiji.

I pored malog broja konkretnih programa za podršku i pored toga što ne postoje finansijski podsticaji države, u Srbiji postoji potencijal za razvoj programa stručne prakse, jer su privrednici u Srbiji u velikoj meri motivisani za uključivanje u programe stručne prakse koji bi im omogućili da dobiju kvalitetnu radnu snagu.

FOKUS GRUPA - IZVEŠTAJ

Tema: Model dualnog obrazovanja, promocija prakse u preduzećima

Aktivnost projekta: **Intervjuisanje fokus grupe**

Tema: **Upoznavanje privrednika sa modelom dualnog načina obrazovanja**

Mesto održavanja: Regionalni centar za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju u Čačku

Vreme održavanja: **10.04.2017.** u vremenu od 10-13 časova

Cilj aktivnosti: Produbljivanje informacija dobijenih anketiranjem i intervjuisanjem preduzeća sa teritorije Privredne komore Srbije – Regionalne privredne komore za Moravički i Raški okrug.

Predavači: Gorica Stanojević, direktor Regionalnog centra za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju u Čačku, Katarina Dunjić Mandić, školski psiholog u Gimnaziji u Čačku, Marija Timotijević, profesor ekonomskog predmeta u Ekonomsko-trgovinskoj školi u Kraljevu.

Na sastanku fokus grupe učestvovalo je četiri predstavnika preduzeća:

- Tiffany production
- P...S... Fashion
- B – export d.o.o.
- Weltexs

Sastanku su prisustvovali i Aleksandar Dilparić, v.d. direktor Mašinsko-saobraćajne škole u Čačku, Vladan Milić, zamenik gradonačelnika grada Čačka, Zoran Tomašević u ime Foruma privrednika i predstavnik Školske uprave Čačaka Milorad Slavković

RPK Moravičkog i Raškog upravnog okruga kao partner na projektu „Get involved in EP4A European Partnerships for Apprenticeships“, organizovala je Okrugli sto sa Fokus grupom preduzeća tekstilne industrije koja su iskazala interes za uvodjenjem novog smera Modni krojač po dualnom modelu obrazovanja u Mašinsko-saobraćajnoj školi.

Prisutnima se pozdravnim govorom obratila Gorana Tanasković rukovodilac OJ Čačak, Privredne komore Srbije – Regionalane privredne komore za Moravički i Raški upravni okrug, koja je ujedno predstavila projekat „Get involved in EP4A European Partnerships for Apprenticeships“ koji ima za cilj promociju prakse u preduzećima kroz izgradnju partnerstva između posredničkih tela, preduzeća, pružalaca stručnog obrazovanja i osposobljavanja, institucija i socijalnih partnera. **Krajnji cilj Projekta je smanjenje nezaposlenosti mladih kroz njihovo angažovanje u programima stručne prakse u malim i srednjim preduzećima i preduzetničkim radnjama, kao i promociju stručne prakse.**

Iz tog razloga je i održano predavanje sa Fokus grupom na temu dualno obrazovanje i dobijanje odgovora na pitanja:

1. Kako povećati ponudu mesta za obavljanje prakse u preduzećima?
2. Kako poboljšati učenje zasnovano na radu i sadržinu prakse?
3. Kolika je spremnost MSP sektora na saradnju sa obrazovnim institucijama kao razlog boljeg rangiranja medju klijentima i dobavljačima?
4. Kako motivisati mlade da kroz stručnu praksu iskoriste svoj potencijal za sopstveni razvoj i razvoj društva u celini?

Cilj je da se u grupnom okruženju, uz stručno vođenje, dobije uvid u korist i troškove sprovođenja prakse u preduzećima.

Gorica Stanojević je analizirajući trenutnu upisnu politiku u srednje stručnim školama, prisutne upoznala sa zaključcima da je u toku školske 2015/2016. godine, postojalo 328 obrazovna profila, od kojih je 70 bilo pasivno (niko ili tek neko od dece ih je upisivao). Analizirajući istu školsku godinu, zaključak je da 73% učenika svršenih osmaka upisuje srednje stručne škole. Poslednjih pet godina upis u srednje stručne škole u procentima je sledeći:

- Pravo i administracija 15% učenika
- Elektrotehnika 10%
- Zdravstvo 10%
- Mašinstvo i obrada metala 9%
- Trgovina, ugostiteljstvo i turizam 8%.

Zabrinjavajuće je što zanimanja koja su potrebna privredi, niko ili tek neko od učenika upisuje, poput zanimanja **obućar**, za koje je Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja odobrilo 90 mesta u četiri škole u Srbiji, a isto je upisalo je samo 6 učenika.

Uloga Regionalnog centra za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju za ovu problematiku je višestruka. Pre svega što zajedno sa predstavnicima privrede i Privrednom komorom prepoznaje najbolje nastavnike praktičare. Nastavnici praktičari zajedno sa svojim projektnim timovima koji dolaze dobroim delom iz privrede, rade obuku nastavnika i roditelja u srednje stručnim školama. Pored toga, posebna pažnja će se u narednom periodu posvetiti profesionalnoj orijentaciji učenika, posebno u osnovnoj školi. Sada se profesionalna orijentacija radi tek u sedmom i osmom razredu, sporadično sa roditeljima, pa je uloga RC u ovom delu neprocentajna. Regionalni centar će u saradnji sa udruženjima privrednika, Privrednom komorom i menadžment timovima škola, formirati mobilne ekipe, koji će edukovati roditelje, upoznavaće ih sa novim zanimanjima, radiće profesionalnu orijentaciju učenika, ali propagirati i preduzetništvo kao značajnu stavku za razvoj zemlje. Zahvaljujući projektima na temu preduzetništva, Regionalni centar u Čačku i Udruženje žena preduzetnica „Nadežda Petrović“ iz Čačka, formiraće Centar dečjeg i omladinskog preduzetništva.

U Centru organizovanje radionica kako za učenike, tako i za nastavnike i roditelje, svakako doprinose drugačijoj upisnoj politici u srednje stručne škole za sledeću upisnu godinu, što doprinosi

promociji dualnog sistema obrazovanja u Srbiji. Ovakvi centri mogu da se formiraju u školama širom Srbije, posebno u onim sredinama gde se smanjuje broj dece, kao jedna od mogućnosti povezivanja nastavne teorije i prakse kroz nastavne i vannastavne aktivnosti.

Katarina Dunjić Mandić, psiholog u Gimnaziji u Čačku je prisutnima iznela podatke koji se odnose na motivisanje mlađih da isti kroz stručnu praksu iskoriste svoj potencijal za sopstveni razvoj i razvoj društva u celini. Promene u toku adolescencije, kada većina osoba donosi svoju prvu profesionalnu odluku (izbor zanimanja za koje će se školovati, a ne tako retko i prvo zapošljavanje), samo su jedan, ali veoma važan segment procesa koji oblikuje buduće profesionalno delovanje čoveka. Osnovni faktori koji deluju na doношење profesionalne odluke i izbor zanimanja pojedinca deluju formativno na profesionalnu odluku. Oblikuju se u socijalnim procesima i različitim socijalnim grupama. Privlačnost posla određuju mediji, efekti određenog rada, nivo zarade, socijalna moć itd; Očekivanja od vlastitih sposobnosti formiraju se u odnosu na porodicu, vršnjačku grupu i školu kao socijalno ogledalo koje odražava učenikove mogućnosti i realnim ili nerealnim procenama mu pomaže da oblikuje sliku o sebi. Verovatnoća postizanja uspeha se procenjuje na osnovu socijalnih mogućnosti, zahteva u okruženju, ali i realnog sagledavanja sopstvenih mogućnosti. Stavovi socijalnih grupa od najšire društvene zajednice, do nuklearne porodice, formiraju vrednosti, stavove, sliku o profesiji i sliku o sebi. Profesionalna zrelost se ne postiže u fazi izbora zanimanja, jer tada samo prividno dostiže vrhunac.

Istraživanjem iz 2014. godine „Procena mlađih Čačka o bezbednosti u gradu“ je utvrđeno da svoju budućnost u Čačku (učenici OŠ / SŠ) nakon završene školovanja vidi 8,2% srednjoškolaca i 11,6% osnovaca. Približno isti broj učenika bi voleo/la da mu budućnost bude u našem gradu: 12,1% učenika SŠ i 9,1% učenika OŠ sa teritorije našeg grada; budućnost u Čačku NE vidi 63,9% srednjoškolaca i 48,8% učenika OŠ.

U martu 2014. godine NE vidi budućnost nakon završene srednje škole/fakulteta u Čačku: 77,1% gimnazijalaca; 65,3% učenika Ekonomsko škole; 47,7% učenika Mašinsko-saobraćajne škole; 59,6% učenika Prehrambeno-ugostiteljske škole; 60% učenika Medicinske škole; i 75% učenika Srednje muzičke i 50% odeljenja umetničke škole u Čačku. Dobijeni rezultati nisu neočekivani i novi za sve koji se bave mladima. Naime, ispitivanje „Profesionalne vrednosne orijentacije maturanata Gimnazije 2002. i 2004. godine i njihova očekivanja od budućeg zanimanja“ je donekle nagovestilo ovakvo razmišljanje omladine. Tim istraživanjem je utvrđeno da trajni odlazak u inostranstvo da tamo žive i rade mlađim gimnazijalcima nije strano i da sve više njih razmišlja o odlasku iz zemlje. Takođe je nagovušteno da: „... možemo očekivati da se taj broj u budućnosti poveća ukoliko država ne obezbedi bolje uslove za život i rad u Srbiji“. Nastavljen je trend koji je nažalost još aktuelniji 10 godina kasnije.

Nakon prezentacija eksperta na zadate teme, promotivno je prikazan i film, koji je snimljen u saradnji tri preduzeća iz oblasti konfekcijske industrije P..S..fashion, Weltex i Tiffany prodaiction, Mašinsko-saobraćajnom školom i RPK Moravićkog i Raškog upravnog okruga, a u cilju promocije novog smera u školi, popularizacije deficitarnog zanimanja, prikaza spremnosti preduzeća i škole za uvodjenje dualnog sistema obrazovanja ali i motivacija dece da upišu zanimanje za kojim postoji potreba na realnom tržištu rada i kojima se odmah posle škole nudi stalno zaposlenje.

Nakon prezentacija usledio je razgovor sa predstavnicima preduzeća.

Prisutni su se predstavili prema definisanim pitanjima:

- ime, prezime, funkcija,
 - radno iskustvo i broj zaposlenih
 - iskustvo sa stručnom praksom
 - kontakt podaci (adresa, telefon, faks, e-mail)
1. Svetlana Davidov Adamović, inžinjer tekstilstva i instruktor obuke u P.S... Fashion d.o.o. Čačak
P.S... Fashion d.o.o. Čačak postoji na tržištu punih dvadeset godina sa preko 470 zaposlenih. Trenutno upošljavaju 170 šivača od kojih stariji kadar ima završenu tekstilnu školu. Mlađi kadar se upošljava prekvalifikacijom u trajanju od tri meseca što rukovodstvo P...S...Fashion-a smatra nedovoljnim za obavljanje potrebnih operacija. Redovno se oglašavaju slobodna radna mesta na koja se javljaju osobe starosne strukture od 1961. do 1994. godišta. Spremni su za podršku uvođenja obrazovnog profila Modni krojač po dualnom sistemu obrazovanja i kao društveno odgovorna firma žele da stipendiraju učenike (učeničke stipendije, putne troškove i sl.)
 2. Slađana Vasiljević, knjigovođa u preduzeću B – export d.o.o. Čačak
B – export d.o.o. Čačak je preduzeće koje posluje preko 25 godina i ima preko 180 zaposlenih, najviše šivača ali i osoba koji rade na mašinama za vez. Potrebni su najviše šivači, grafičari štampari ali i prevodioci za nemački jezik, jer svoje poslovanje usmeravaju ka tržištu Nemačke. Imaju želju da se uključe u sistem dualnog obrazovanja primanjem učenika na praksi u svojim proizvodnim pogonima. Redovno vrše obuke i prekvalifikaciju postojećeg kadra u šivače, ali potenciraju da samo 20 % od ukupnog broja osoba koji prodju obuke zasnovaju radni odnos za stalno.
 3. Tamara Karapandžić, PR Menadžer Tiffany production d.o.o.
Preduzeće Tiffany production d.o.o posluje 35 godina i upošljava 180 radnika. Starosna struktura zaposlenih je preko 45 godina i veliki problem predstavlja nedostatak modelara i šivača. Spremni su za stipendiranja više od 5 učenika novog obrazovnog profila po dualu, ali da bi se deca motivisala za upis potrebna je njihova edukacija još od sedmog razreda dolaskom u firmu kako bi se sagledao čitav sistem rada preduzeća, što bi decu motivisalo da ostanu i da dalje napreduju.
 4. Goran Marković, izvršni direktor preduzeća Weltex
Osnovna delatnost firme Weltex je usmerena na proizvodnju odevnih predmeta iz oblasti *Trachten mode* (svetski modni trend inspirisan nacionalnom nošnjom Bavarsaca i Austrijanaca), koja je osnovana 2007. godine. Trenutno upošljavaju preko 200 zaposlenih, a najveći broj zaposlenih su dobili obukom u sopstvenoj režiji. Međutim, glavni problem je nedovoljna stručnost i nezainteresovanost za ostanak u firmi.

U opuštenoj i prijatnoj atmosferi, obavljen je razgovor, razmena mišljenja, diskusija na zadatu temu, uvid u problematiku, pružena su rešenja i dati su predlozi. Svi predstavnici preduzeća su se složili da je glavna problematika za obrazovnim stručnim kadrom – modnim krojačem. Izneli su svoja iskustva vezana za stručnu praksu u smislu da su dolazila određena lica, za koja se ispostavilo da nisu dovoljno stručna, nezainteresovana da ostanu u firmi, uglavnom starija populacija (preko 30,40 godina). Predstavnici preduzeća – fokus grupe, ističu da su zainteresovani za uvođenje dualnog obrazovanja, da su spremni da pruže podršku i prime učenike na praktičnu nastavu, obučavaju ih i sl. Zainteresovani su za učenike koji će se kod njih obučavati a zatim i po završetku trogodišnjeg dualnog obrazovanja i zaposliti u njihovoj firmi. Takođe postoji mogućnost i daljeg školovanja i napredovanja učenika. Istaknuto je da je veoma važna povratna veza privrede i škole, da obrazovna ustanova bude upoznata sa tim koje stručne kompetencije učenik mora da ima, da prilagodi plan i program ovom obrazovnom profilu. U toku razgovora je navedeno da je najbolje da mentor učenika bude neko ko ima radno iskustvo i u privredi i u školi, koji će pratiti praktičan rad učenika, sticanje znanja, veština, umeća a zatim i usmeravati učenike u onaj delokrug poslova za koji smatraju da najviše imaju smisla.

Zaključeno je da je glavni problem **kako motivisati učenike** da upišu ovaj obrazovni profil. Dat je predlog da razredne starešine u osnovnoj školi animiraju i edukuju učenike za ovaj smer pre svega putem zanimljivog filma, da im ukažu na brojne prednosti za njih i njihove roditelje. Raditi na edukaciji i učenika i roditelja. Podizati svest o značaju zanata i mnogim mogućnostima koje im se tom prilikom ukazuju.

Činjenica je da učenici i roditelji nisu upoznati sa mnogim zanatima. Neophodno je proširivanje i usvajanje znanja, uključivanje roditelja, ali je potrebno i vreme kako bi se ideja o ovom i mnogim drugim zanimanjima realizovala.

Na kraju sastanka odrađena je **evaluacija** sa učesnicima. Na osnovu analize upitnika, svi učesnici su veoma zadovljeni sa pripremom, tokom, vođenjem sastanka, prezentacijama, prikazanom filmu. Sastanak je na osnovu dobijenih odgovora ispunio njihova očekivanja i potrebe u potpunosti. Učesnici su bili zadovoljni prijatnom atmosferom koja je vladala na sastanku. Najviše im se dopala razmena iskustava, mišljenja, otvorenost, razumevanje prisutnih, realnih problema. Kao **zaključak** koji je na kraju izведен jeste nastaviti sa radom, biti uporan, strpljiv. **Cilj** je boriti se da se ovaj obrazovni profil nađe u školama, kao i mnogi drugi obrazovni profili – zanati, razvijati svest o značaju trogodišnjih zanimanja za učenike, roditelje, privredu, obrazovne ustanove i društvo u celini.

Zaključci: Projekat ocenjen kao koristan i neophodan za dalju edukaciju i uključivanje svih aktera sa teritorije Moravičkog i Raškog upravnog okruga kroz podizanje svesti o stručnoj praksi i konkretnim primerima uključivanja preduzeća u podržavanje prakse i dualnog sistema obrazovanja.